

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2013 január Ról-ról

Sándor Erzs: Agykéregvasút

Fölösleges nevetségessé tenni azt az embert, aki szerint az Alföldi vezette Nemzeti Színháznak az a legfőbb baja, hogy nincsen víz a színház előtti díszmedencében. Akinek ez egyáltalán az eszébe jut és nem fél érvként használni, az ezzel már minősítette is saját magát, a nézőnek tehát nincsen más dolga, mint megnyugodva hátradőlni a karosszékében, hiszen a világ követhető mintázat alapján halad a végromlás felé. A Kerényi Imre miniszterelnöki megbízott könyvkiadó, album-, kiállítás- és asztalrendezővel készült 14 perces és 14 másodperces interjúban igazság szerint semmi érdekes nincsen. Egy ember beszél, akit azért tartanak, amiért, elment oda, ahol tartják, és eleget tett annak, amiért tartják. A Színházművészeti Bizottság tagjaként szavazott Vidnyánszky Attila nemzeti színházi pályázatára a főnöke, Vidnyánszky Attila, a Színházművészeti Bizottság elnöke megbízásából. Tényleg, mit kellett volna tennie?

Mivel magabizása még önmagát is elsöpri néha, készséggel ül televíziós stúdiókba, hogy ott kissé lesajnáló félmosolyával, begyakorlott baritonális emberi hangján, a paposhoz közelítő elnéző megengedéssel magyarázzon, kommentáljon és megvilágítson a sötétben tévelygőknek. Menne is minden simán, hiszen a szavak embere ő, ha nem húzna el vele néhány ezerrel a frajdalatti. Ő, nem akkor, amikor arról beszél, hogy a legtöbb jó, amit Alföldi színházáról elmondhat, az, hogy megtartják benne az előadásokat, hanem amikor együtt érző egykori színházvezetőként baráti tanácsokat ad. Ő a maga részéről „szombaton és vasárnap csúcsra járatná a színházat”.

Minden számháborútól távol tartanám magam, de a Nemzeti Színház nézőszámai azt bizonyítják, hogy a telt ház már nem lesz teltebb. Kerényi mondatából – fogadatlan és képzetlen analitikusként – az egykori nemzeti színházi beosztott rendező sérelmeit vélem hallani: azt az időt, amikor 1983 és 89 között katonákkal vattázott nézőterekkel oldották meg még a nagy sikerű, ezért négyszer is remixelt, általa rendezett Csíksomlyói passió telt házait is. A nevével fémjelzett és állandóan műsoron tartott István, a király sem vált színháztörténeti fejezetté, hacsak azért nem, mert bár kihagyhatta volna a végéről a Himnuszt, nem tette meg. Vajon elhiszi-e önnön sikerét az a rendező, aki kötelezően vigyázzba állítja a nézőterét az előadás végén? Ki mer ezek után nem tapsolni?

Kerényi Imre az egész interjú alatt kényszeresen Alföldi Róbertről beszél. Hiába figyelmezteti Mészáros Antónia, hogy a Nemzetiben mások is rendeztek, Kerényi kizökkenthetetlen. „Ez az édes, drága, jó Alföldi” – mondja az idén 46. évét betöltő főrendezőről, mintha a fia, a tanítványa, beosztottja, szolgája, kegyeltje lenne. Vélhetően, ahogyan szeretné. Az Alföldinél három évvel idősebb Vidnyánszky Attilát ugyanakkor úrnak említi az interjú alatt. Az édes, drága jó Kerényi úr viszont úgy véli, ha fölülről fogalmaz, ha Alföldit mint kisdedet magához engedi, akkor az hirtelen fejet hajt, behódol, megjámorodik, kapitulál. Akkor az, aki az interjút nézi, nem az urizáló kenetteljet hallja ki Kerényi mondataiból, hanem a simogató és melegbarna humánusmot, amelyet egyébként Kerényi rendszeresen használ az általa rendezett színházi

előadásokban. Sohasem célként, mindig eszközként. Az eszközzé tett humánumnál pedig nincsen pusztítóbb egyhangúság a színpadon. Amikor a színész olyan egyszerű, olyan természetes, olyan szürke. A színházvezető kollégaként barátilag ajánlott szombat-vasárnaponkénti csúcsra járatott nézőtér pedig olyankor éppen fél házat jelent, plusz vatta.

Ez jó színház – állapítja meg Kerényi lesújtva, mintha az ellenkezőjét mondaná. „*Alföldi tehetséges ember, kifejezetten tehetséges, és a saját stílusa határozottan kifejlődött az elmúlt években*” – ez lehetne akár egy Kossuth-díj laudációja is, ha más mondaná. Itt: tehetséges, tehát csak a baj van vele, kifejezetten az, tehát kifejezetten baj van, saját stílusa van, amibe mi, én, nem szólhatunk bele. Meg aztán milyen jogon is? Nincsen erre Kerényinek sem alapja, sem lehetősége. Fel is méri, el is frajdolja. Alföldi Hamlet-rendezését elemzi, amiről azt mondja mély szomorúsággal, hogy „*nagyon jól meg van csinálva*”. Sőt azt is állítja, hogy „*egy picit szórakoztató*”. Őszintén érdekelne, melyik picije szórakoztatta vajon Kerényit, aki már-már tragikusan jelenti ki az előadásról, hogy „*érdekes... és egyfajta megközelítésben jó*”. Másfajta megközelítésben meg Kerényi egyszemélyes Hamletje a jó, amit éveken át tartott műsoron az általa igazgatott Madách Színház stúdiójában.

Képzetlen és kéretlen analitikusként arra kell gondolnom, hogy az, akinek Hamlet-rendezése csak úgy elpattan a többi stúdiószínházas hasonló között, bár – mint a 2006-os kritikában (MGP, Mozgó Világ) olvasható – ötletességnek és eredetiségnek nem volt híján, az nehezen bocsátja meg, ha valaki nehéztüzérséggel, nagyszínpadon, sőt nézőtérén, általa kinevelt, benne bízó fiatalokkal és idősebbekkel jár csúcsra, így ér el telt és még teltebb házas sikereket. Az katarzist kér számon homályos indokokkal, holott a katarzis bőven megvan; a Kerényi szívében megforgatott tör okozta nyilvános seb hosszú vércsíkot húz maga után a színházból egészen az ATV stúdiójáig. Alföldi nyilván nem ilyennek képzelte a hamleti katarzist, de az egyéni érintettséget mindig hozzá lehet tenni a művészi hatáshoz, jóllehet számítani nem érdemes rá.

De innen is van még feljebb, vagy lejjebb – kinek merre. Kerényi mélyről fakadó megértése és segíteni akarása soha nem látott magasságokba – esetleg mélységekbe – szökteti saját magát. A mindig higgadt és felkészült Mészáros Antóniának az öléből kell felszednie a leesett állát. Kerényi ugyanis nem kevesebbet talál ki Alföldi védelmében – mert erősen hiszi, hogy az ő védelmére szorul –, mint ezt:

„hogyha királyság lenne, akkor én azt tanácsolnám a királynak: hagyja meg az Alföldit, de helyezzen fölé egy kegyelmes urat, akit úgy hívnak, hogy cenzor. Mondjuk az apját, vagy a tanárját, akire hallgat. Aki azt mondja neki, hogy kedves Alföldi barátom vagy édes fiam, hát a Nemzeti Színházban ezt nem kéne csinálni, azt viszont kellene csinálni.” De hát a művészi szabadság – vetné közbe Mészáros Antónia tőle szokatlan fejhargonon, ám Kerényinek ez akkor már mindegy, mert rohan, száguld vele a frajdalatti, és csak pörgeti bele az egyre újabb és újabb leleményekbe.

„De hát nem királyságban élünk, és az Alföldi nem az a személy, aki elviselne maga fölött egy apát, vagy tanárt vagy cenzort, tanácsadót, mert egy szuverén, autoriter személyiség.” Az autonómot lányos lapszussal összekeverni az autoriterrel, a függetlent a tekintélyelvűvel olyan pillanat, amikor Sigmund Freud nemcsak a sajátját, de Kerényinek mind a tíz ujját is megnyalná. Hiszen erről szól ez az egész nemzeti színházi kinevezősdi. Kell egy ember, akinek elve a tekintély, annak tisztelete és elfogadása. Kerényi az interjúban el is mondja, hogy ők szakmai bizottságként nem voltak döntési helyzetben. Az a csúcsminiszter és az államtitkár dolga. Ők csak elfogadták a rájuk háruló szerepet. „*Demokratikus hétfátyoltánc*”-nak nevezi önnön szerepüket, és tényleg remek, szinte kéjes szórakozás elképzelni Kerényi Imrét, amint Salomeként rétegenként rántja le magáról a függetlenség, a szuverenitás, az önálló

véleményalkotás, a művészi szabadság, az autonómia, az önrendelkezés, a művészi önkifejezés lepleit, hogy ott maradjon pőrén és szánandóan Alföldi és vele a sikeres nemzeti színházi társulat fejét kérve ez alkalommal cserébe a produkcióért. Mert máskor meg majd másét. Nincsenek kétségei, a kormányzat rendelhet. Akár az étlapról is. Alföldinek majd egy másik színházat, miképpen *Szolnokon is így tett az ottani polgármester, aki Balázs Péternek adta a Szigligeti Színházat* – mondja. A demokráciai játékszabályok mind a hét fátylától megfosztott Kerényi Imre ott didereg a frajdalattin. Valahogy elfelejtette már azt, hogy a polgármester nem foglalkozott olyan szavakkal, mint pályázat, pályamunka, nem érdekelte a szakmai szervezetek és a színház tagjainak véleménye, hanem autoriter kényúrként szembement mindezzel, és önhatalmúan kinevezte Balázs Pétert. Így kell ezt a Nemzeti Színház esetében, és így kell majd Alföldi másik színházhoz juttatásakor is. Kit érdekel, miket rendezett Vidnyánszky Attila? Csak az a fontos, miket mond. Remény, tradíció, katarzis, szakralitás – a legtöbb, mi adható. A nézők meg majd megszokják, miképpen megszokták a többi, a régebbi változásokat is. *„Hány színházban cseréltük már le a közönséget!”* – kiált föl Kerényi, és sejteni vélem, hogy most mindjárt a Madách Színház prózai színházként való megszűnését és abban saját szerepét elemzi majd. Hogy beszélni fog a társulatról, amelynek tagjai kiálltak mellette, és ő – néhány híján – szélnek eresztette őket. Beszél az átalakítás előtti Madách utolsó estjéről, amikor kiszedette a nézőteret, kifutót építtetett, és egykori társulatát jelmezbálos divatbemutatóra kényszerítette önnönmaga körül. De nem. Hirtelen mégis inkább leleplezi magát. *„Csak hogy a legutóbbit mondjam, az Örkény Színház nézőközönségét Mácsai vezetésével tökéletesen lecserélte.”* Hát ez az. Ez szorult be a terápiás dívány matracai közé. Az egykori tanítvány, akit szívjósággal, édesapaként, mesterként, cenzorként felügyelt, lerázta magáról, és megcsinálta saját, önálló színházat. Az Örkény Színház nem *„csak a legutóbbi”*, hanem 2004 óta működik önálló társulatként. Kerényinek ez a nyolc évvel ezelőtti esemény árulkodóan *„éppen csak most”* volt. Megbocsáthatatlanul beakadt neki. A frajdalatti pedig megállás nélkül robot vele tovább.

ATV Start plusz vendége **Kerényi Imre** miniszterelnöki megbízott. 2012. december 20. 08.20.

Tetszik

135 ember kedveli. Legyél te az első az ismerőseid közül!

Kapcsolódó írások:

1. **Sándor Erzs: Irén, a nő (Psota a férfiak hálójában. RTL Klub, XXI. század. Szerkesztő Lázs Sándor. 2010. április 7.)** Az RTL Klub XXI. század című műsorának internetes önmeghatározása szerint...
2. **Sándor Erzs: Stohlbúcsú** Egyszer talán Stohl András is megtudja majd, hogy kicsoda is...
3. **Sándor Erzs: Legyen ön is Vágóúr! (Legyen ön is milliomos! RTL Klub, hetente egyszer. Műsorvezető Friderikusz Sándor.)** Meg lehetne oldani szimplán is. Egy adást ki lehet bírni...
4. **Sándor Erzs: A lelkiismeret szakácsa** Matisa Carlo a bizonyítéka annak, hogy a részvétlenségnél csak egy...

5. **Sándor Erzsi: Sírní kell, ennyi az egész (Balázs Péter kabaréválogatásai, m1, 2011. június 12-től 12 részben.)** Balázs Péter nemcsak egyszerűen műsorszerkesztő, rendező, író, hanem színidirektor is,...

Cimkék: Sándor Erzsi